

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

VILA FRANCA

ELS PORTS

AJUNTAMENT DE
VILA FRANCA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnicolingüístics

RECULL I TEXT
Ferran Arasa i Gil

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia

Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Vilafranca, 115

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vilafranca

ISBN: 978-84-482-4813-0

Depòsit legal:

Impressió: Graphic 3

www.avl.gva.es

VILAFRANCA

El municipi de Vilafranca afronta per l'oest amb les poblacions aragoneses de l'Anglesola i Mosquerola (Terol); els municipis valencians veïns són: Portell de Morella, Castellfort, Ares del Maestrat, Benassal i Vistabella del Maestrat. El terme municipal té una superfície de 93,80 km², és majoritàriament muntanyós i està situat entre les conques fluvials de l'Ebre (la rambla de les Truites) i del Millars (el riu de Montlleó). La població està situada a 1.130 metres sobre el nivell del mar, però les altures màxima i mínima del municipi són, respectivament, 1.654 metres en el tossal dels Montllats i 740 metres en el riu de Montlleó.

El poblament humà està documentat en el terme municipal des de la prehistòria. Les restes trobades palesen una ocupació continuada, amb una especial importància en l'edat del bronze i en les èpoques ibèrica i andalusina. La població actual va ser fundada l'any 1239, segons la carta de poblament atorgada per Balasc d'Alagó al *rivus de las Truytas*. Des de l'any 1303 va ser aldea dependent de Morella, com la major part dels pobles de la comarca, però el 1691 va aconseguir la independència i va ser declarada vila reial. El topònim *Vilafranca* apareix documentat per primera vegada l'any 1274. Històricament una bona part de la població era disseminada i ocupava un centenar llarg de masies disperses pel terme municipal, però actualment estan tancades en la major part dels casos.

La indústria tèxtil, que en l'actualitat ocupa bona part de la població laboral, té l'origen en l'activitat artesana dels telers que esmenta A. J. Cavanilles el 1795, amb els quals es fabricaven faixes, que es venien principalment a Madrid. Esta activitat, i altres com la fusteria i el tracte de cavalleries, amb les tradicionals de l'agricultura de secà i la ramaderia, expliquen la puixança de la població a principis del segle XX. Al voltant de l'any 1923 Vilafranca comptava amb una vintena de fàbriques tèxtils, cosa que va donar a l'expansió urbana de la població un marcat caràcter industrial. Tres d'estes empreses tenien el 1936 més de 100 treballadors. El màxim creixement demogràfic se situa l'any 1950, quan la població arriba als 3.673 habitants. El tancament d'importants empreses i el trasllat d'altres a Castelló va fer que des del 1970 la població experimentara un constant degoteig migratori fins als 2.518 habitants censats actualment. A hores d'ara l'activitat tèxtil manté la seua importància, encara que concentrada en una sola empresa, que compta amb més de 700 treballadors, al voltant de la qual gira la vida econòmica de la població.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Avenc de Metelo
Avenc del Picaio
Cantal Foradat
Cova de la Gotera
Cova de la Moneda
Cova del Gelat
Cova dels Maquis
Coves del Forcall
el Bovalar
el Cabeço
el Picaio
el Salt de la Vaca
el Salt del Cavall
el Trinquet
els Castells
els Estrets
els Planassos
els Racons
la Ferranda
la Mola
la Mola (Mola del Vilar)

la Punta
la Vall
la Voltassa
Lloma del Mas de Riello
Palomita
Penya Barreda
Pla del Mossorro
Pla dels Ullals
Portell dels Montllats
Roca del Pam
Roca dels Xotos
Roca d'en Llorenç
Roca Roja
Serra Brusca
Serra Negra
Tossal d'en Ramos
Tossal de Coder
Tossal del Turc
Tossal dels Montllats
Tossalet del Pou de la Vila

Hidrografia natural

Barranc de la Cova de la Palla
Barranc de la Creu
Barranc de la Figuera
Barranc de la Font d'Horta
Barranc de la Fontanella
Barranc de la Fos
Barranc de la Parreta
Barranc de les Carabasses
Barranc de les Covatelles
Barranc de les Coves del Forcall
Barranc de les Covetes

Barranc de les Teixeres
Barranc de Santa Maria
Barranc del Gargotxo
Barranc del Garro
Barranc del Mas d'Asnar
Barranc del Mas de Berga
Barranc del Mas de Montserrat
Barranc del Mas de Roures
Barranc del Mas de Tosca
Barranc del Molí Pitarch
Barranc dels Flares (o d'en Llorenç)

Barranc Vellós
el Cocó
el Riu
els Ullals

Pou de la Llàmia
Rambla de les Truites
Riu de Montlleó

Hidrografia artificial

Bassa de la Serra
Basseta Roja
Bassis de Colom
el Bassiolet
el Possuelo
el Povico
els Abeuradors
els Llavadors
Font d'Hort
Font d'Horta
Font de Cantacucos
Font de Corbó
Font de Jeroni
Font de la Ballestera
Font de la Cotxera
Font de la Ferranda
Font de la Formiga
Font de la Mola
Font de la Torre Barreda
Font de la Torre Leandra
Font de la Vall
Font de les Carboneres
Font de Sant Miquel
Font del Bassot
Font del Buitre
Font del Cantal Pardo
Font del Castell
Font del Cerrito
Font del Gargotxo
Font del Ginebre

Font del Mas d'Altaba
Font del Mas de Colau
Font del Mas de Gràcia
Font del Mas de Tosca
Font del Mas del Cerro
Font del Molí Pitarch
Font del Pi
Font del Pi (la Vall)
Font del Pinaret
Font del Regatxol
Font del Riu
Font del Salze
Font del Tossal
Font del Trabuc
Font dels Cingles
Font dels Ferrers
Font Nova
Font Seca
Font Voltada
Fonts del Llosar
la Canaleta
la Canaleta (Mas de Roures)
la Fontanella
la Fontanella (Mas de Faio)
la Gotera
Pou de la Mina
Pou de la Vila
Pou de Roures
Povet de Garro
Povet de Lopes

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Caseta de la Joia (o de Borriol)
Caseta del Cobrador
Casetes de Fustera
Corral d'Àlvar
Corral de la Mola
Corral de la Serra
Corral de la Vinya
Corral de Letxe
Corral de Nabar
Corral del Bovalar
Corral del Mas de Coder
Corral del Peraire
Corral dels Flares
el Cantal Foradat
el Corralet
el Llosar
els Montillats
Hostal de la Llàstima
la Canyonada
la Canyonadeta
la Caspa
la Clotada
la Cotxera de Teler
la Ferranda
la Molineta
la Parreta
la Pobla de Sant Miquel
la Teuleria de Baix
la Teuleria de Dalt
la Vall
la Voltassa
les Covatelles
Mas d'Altaba
Mas d'Anton
Mas d'Asnar
Mas d'Escolano
Mas de Baix

Mas de Berga
Mas de Blai
Mas de Cabestany
Mas de Cànid
Mas de Catalina (o de la Basseta Roja)
Mas de Coder
Mas de Colau
Mas de Colom
Mas de Corbó
Mas de Corbó (Barranc de les Covatelles)
Mas de Coret
Mas de Cuquello
Mas de Faio
Mas de Gràcia
Mas de Gracieta
Mas de Guixo
Mas de Joaquim
Mas de l'Antolino
Mas de la Blaia
Mas de la Carrasca
Mas de la Curra
Mas de la Font de la Mola
Mas de la Llesca
Mas de la Maça
Mas de la Marina
Mas de la Pelegera
Mas de la Punta
Mas de la Rambla
Mas de les Covetes
Mas de les Ranés
Mas de Llobet
Mas de Montserrat
Mas de Patiràs
Mas de Pau
Mas de Peregrí
Mas de Pitarch

Mas de Ramon
Mas de Rams de Baix
Mas de Rams de Dalt
Mas de Riello
Mas de Roures
Mas de Sogué
Mas de Tejero
Mas de Tena
Mas de Teodor Fustera
Mas de Tetuan
Mas de Tosca de Dalt
Mas de Tosca de Baix
Mas del Cabossero
Mas del Carro
Mas del Cerro
Mas del Curro
Mas del Pardal Nugat
Mas del Pinar
Mas del Possuelo
Mas del Roín

Mas del Vent
Mas del Ventero
Mas dels Ametlers
Mas dels Carrils
Mas dels Cingles
Mas Nou
Mas Nou (la Mola)
Mas Roig
Maset del Barranc
Maset del Canto
Molí d'en Rius
Molí Escuder
Molí Pitarch
Torre Barreda
Torre Figuera
Torre Fonso
Torre Leandra
Torre Nova
Venta de Leon (o del Covanero)
Vilafranca

Partides i paratges

el Bovalar
el Bovalar de Coder
els Campellos
els Rasos
la Covatina
la Fos

la Vall
la Vega
la Voltassa
les Deveses
les Mallades
Racó del Calbo

Vies de comunicació

Assagador de Sant Pere
Camí de Benassal
Camí de l'Estrella
Camí de la Creu de Felip
Camí de Sant Pere
Camí de Vistabella
Camí del Bovalar
Camí dels Montllats

Camí Real
Carretera de Benassal
Carretera de Castellfort
Carretera de Castelló
Carretera de l'Anglesola
Carretera de la Pobla de Sant Miquel
Carretera de Mosquerola
Carretera de Portell

Altres llocs d'interés

Camp de tir

Càmping

Caseta del Forestal

Creu de Felip

Creu Grossa

Ermita del Llosar

la Creu

la Creu (Carretera de Castelló)

la Trabina

Peiró de la Trinitat

Peiró de Sant Cristòfol

Peiró de Sant Isidre

Peiró de Sant Pere

Peiró del Portell dels Montllats

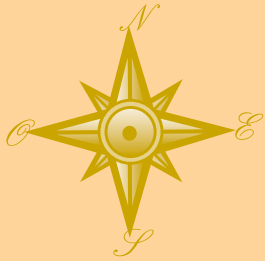
Pi del Comunet

Pi Motxo

Repetidor

Santa Bàrbera

Elements físics

TERME DE L'ANGLESOLA

TERME DE PORTELL DE MORELLA

TERME DE CASTELLFORT

TERME D'ARES DEL MAESTRAT

TERME DE MOSQUEROLA

Vilafranca

TERME DE BENASSAL

TERME DE VISTABELLA DEL MAESTRAT

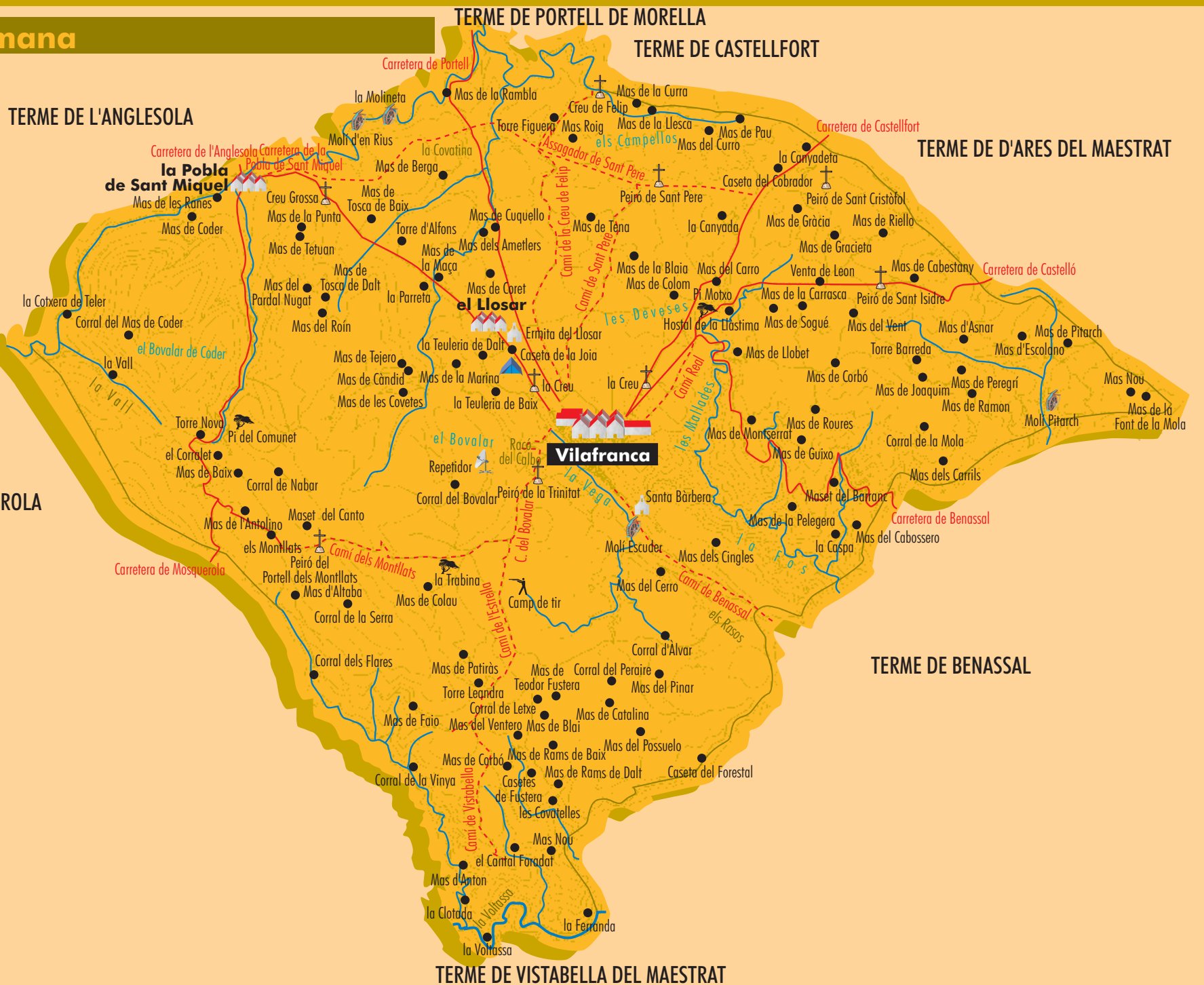
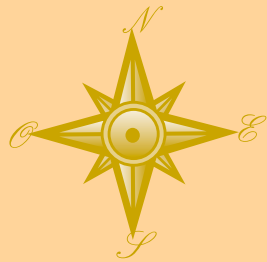
- Capital de municipi
- Nucli de població
- Riu
- Rambla, barranc
- Carretera
- Muntanya
- Pic, roca
- Tallat
- Cova
- Font
- Pou
- Toll, clotxa, bassa
- Port de muntanya
- Restes arqueològiques

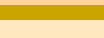

SERRA

Pla, estret

Presència humana

- Capital de municipi
- Nucli de població
- Riu
- Rambla, barranc
- Camí, senda
- Carretera
- Molí
- Mas, casa
- Repetidor
- Creu, creu de terme
- Ermita
- Arbre singular
- Càmping
- Camp de tir
- Paratge
- Partida